

Universitatea Babeș - Bolyai Cluj-Napoca
Școala doctorală de Teatru și Film
Facultatea de Teatru și Televiziune
2017

Spațiul ficțiunii și spațiul reprezentării în tragedia greacă

Conducător științific:
prof. dr. Marian Popescu

Student doctorand:
Marina Dochiana Cristea

Cuprins:

Introducere	3
1. Tragedia: text și spectacol	
1.1. <i>Mimesis</i> și <i>opsis</i>	13
1.2 Textul tragediei	22
1.3. Notă cu privire la tragediile lui Eschil.....	32
2. Spațiul reprezentărilor tragice	
2.1. Marile Dionisii și Teatrul lui Dionisos din Atena	39
2.2. Scena tragediei	43
2.3. Problematika spațiului	56
3. Spațiul ficțiunii în două tragedii ale lui Eschil.....	67
3.1. <i>Perșii</i>	69
3.2. <i>Cei șapte împotriva Tebei</i>	109
3.3. Strategii și mijloace poetice.....	138
3.3.1. «Deixis am Phantasma».....	148
3.3.2. Mijloace poetice.....	157
Concluzii	158
Bibliografie	163
Aparat figurativ.....	181

Rezumatul tezei:

Cercetarea de față face parte din cadrul larg al istoriei teatrului, având ca temă un aspect al istoriei spectacolului de teatru din perioada începuturilor sale, anume chestiunea spațiului în tragedia antică a primului sfert al secolului V î.Cr.. Spațiul este o dimensiune intrinsecă discursului dramatic, pe care Eschil, autorul de la care s-au păstrat cele mai vechi texte tragice descoperite până acum, nu numai a intuit-o, dar a exploatat-o din perspectivă pragmatică cu mijloacele scenice și poetice ale timpului.

Demersul nostru vizează raportul dintre spațiul indicat în textul dramatic și spațiul reprezentării sale pe scena Marilor Dionisii, festivalul dramatic atenian instituit în secolul VI î.Cr. și care a fost, în cursul secolului V î.Cr., sinonim cu perioada de dezvoltare și apogeu a genului tragic. Demersul nu este unul singular, ci are ca repere cercetări care încep să ia amploare după al doilea Război mondial și care se bucură de continuitate, la inițiativa unor oameni de teatru care pun acribia filologică în slujba cercetării din sfera *performance studies*.

Noutatea, dacă nu actualitatea, demersului constă în abordare, o «reading practice» implicită, care poate părea o simplă revenire la text, căci constă în analiza mijloacelor prin care autorul construiește prin intermediul textului spațiul dramatic. Nu este numai o analiză vers cu vers a primelor două texte tragice eschiliene păstrate integral și a căror datare este certă, cele mai vechi în ordine cronologică, *Perșii* (472 î.Cr.), respectiv *Cei șapte împotriva Tebei* (467 î.Cr.), produse până la data intrării lui Sofocle în competițiile Marilor Dionisii, deci a întâlnirii dintre Eschil și Sofocle, care, ca orice întâlnire semnificativă, avea să ducă la emulație reciprocă, ci și un exercițiu reconstructiv. Nu a ceea ce a putut avea loc pe o scenă, reconstituire imposibilă, ci a modului în care se articulează textul eschilean în ceea ce privește spațiul dramatic, prin mijloacele pe care le avea la îndemână dramaturgul – pe rând, poet, regizor și actor -, la data respectivă.

Dacă critica dramatică este interesată de efectul textului jucat pe scenă, de aspecte semiologice sau de așa-zisa «lume» creată de textul pus în scenă, încercarea de față vizează analiza, pe fondul precarității documentării mijloacelor de transpunere, de realizare scenică, a strategiilor și mijloacelor poetice de construcție a spațiilor ficțiunii și a modului în care acestea au fost comunicate spectatorilor, modalități pragmatice, respectiv stilistice, indisociabile, imanente textului.

Cuvinte cheie: tragedia greacă, spațiu scenic, discurs dramatic, scenografie, text dramatic, Eschil, *deixis am phantasma*, procedee de stil

Sinteza părților principale:

Primul capitol, „Text și spectacol”, se ocupă pe de o parte, de relația dintre mimesis (m...mhsij) și opsis (Öyij), pe baza tratării ei de către Platon în *Republica* și de către Aristotel în *Poetica*, ținând cont că la începutul secolului V î.Cr., poezia, inclusiv cea tragică, devenise un instrument de mediere în raportul complex dintre subiectul „care vede” (thewmenos) (qeëmenoij) și obiectul său, „ceea ce este văzut” (theatron) (q̃atron). Pe de altă parte, discută avatarurile textelor tragice în general, prin prisma condițiilor socio-istorice și tehnologice la care au fost supuse, cu o notă cu privire la manuscrisurile tragice ale lui Eschil.

Al doilea capitol, „Spațiul reprezentărilor tragice”, are în vedere fenomenul mai larg al Marilor Dionisii, cazul Teatrului lui Dionisos din Atena, cu aplicare la spațiul de desfășurare a reprezentațiilor tragice, precum și problematica spațiului așa cum decurge din concepția fiziologilor ionieni, transpusă de Thales și discipolii săi în teorie și practică.

Al treilea capitol, “Spațiul ficțiunii în două tragedii ale lui Eschil” este structurat atât ca un studiu de caz dublu, *Perșii* și *Cei șapte împotriva Tebei*, care întreprinde analiza vers cu vers a celor două texte în identificarea ocurențelor cu privire la spațiile ficțiunii, punctul de plecare al reprezentării scenice, cât și ca analiză a strategiilor și a mijloacelor poetice utilizate de Eschil în construcția acestor spații ficționale, în care strategia pragmatică «Deixis am Phantasma» și mijloacele poetice aferente, de matrice homerică, sunt puse în lumină cu scopul clarificării sintagmei “spațiul la Eschil”, atât de uzitată și discutată de literatura critică de specialitate, dar și a propunerii unei accepții proprii în acest sens: în ceea ce ne privește, spațiul la Eschil care permite abordare este cel pe care îl oferă textul tragic, unicul document în vederea oricăror restituiri cu privire la această parte integrantă a discursului dramatic. Numai acesta este decelabil, analizabil, în absența unor documente cu privire la practicile de punere în scenă ale acestui autor, cum sunt caietele de regie sau scrierile cu caracter programatic. Eliminarea confunziei metodologice între textul dramatic și discursul dramatic a fost una dintre consecințele acestui demers. Ceea ce știm este că discursul dramatic, verbal și scenic, folosea ca punct de pornire textul tragic, text special conceput în privința intrării în concurs în cadrul Marilor Dionisii, dar nu putem trage nici un alt fel de concluzii în lipsa documentelor menționate.